

Framtida konfliktyper:

En modell för kategorisering av krig och konflikter

(S14)

Författare: Robert Egnell (PhD)

Uppdragsgivare: Försvvarsmakten, LedS Utv

2010-10-01

Innehållsförteckning

INNEHÅLLSFÖRTECKNING.....	2
1. BAKGRUND OCH SYFTE.....	3
1.1 Om konfliktkategorisering – en metoddiskussion.....	4
2. DRIVKRAFTER FÖR FRAMTIDA KONFLIKTTYPER	5
3. TRADITIONELLA KATEGORIER AV KONFLIKTTYPER	9
3.1 Problemet med normativ kategorisering.....	12
4. EN MODELL FÖR KATEGORISERING AV FRAMTIDA KRIGFÖRING	13
4.1 Variabler för en ny modell.....	16
4.2 Modell för kategorisering av konflikter:	18
4.3. Konflikters föränderlighet och rörelser mellan konfliktkategorier.....	20
5. AKTÖRERS INTRESSEN OCH GEOGRAFINS BETYDELSE.....	21
5.2 Var är Sverige och svenska intressen i modellen?.....	21
5.3 Nivåer av intressen och deras konsekvenser.....	23
6. TVÅ EXEMPEL PÅ ANVÄNDNING AV MODELLEN SOM REDSKAP INOM FM	25
6.1 Irreguljär/asymmetrisk konflikt.....	25
6.2 Reguljär/asymmetrisk konflikt.....	26
7. SLUTORD - ANVÄNDBARHET.....	27

1. Bakgrund och syfte

2009 års perspektivstudie, i likhet med många andra analyser, gör bedömningen att världen i ett långsiktigt perspektiv även fortsättningsvis kommer att uppleva väpnade konflikter av olika typer. Väpnade konflikter kommer även att påverka Sverige och Försvarsmakten, också de som utspelas i andra delar av världen än vår egen. Att förstå olika konflikttyper utifrån centrala parametrar såsom aktörstyp, förmåga, motivation, medel, metoder och strategisk kultur är därför av största vikt för Försvarsmaktens fortsatta utveckling och strategiska planering för skapande av militära förmågor. Det senaste utkastet till Militärstrategisk doktrin 2012 (MSD12) gör vikten av förståelse av konflikters karaktär mycket tydlig:

All personal i Försvarsmakten måste förstå och kunna hantera krigets skiftande karaktär. Det ligger i krigets natur att dess karaktär ständigt skiftar och aldrig upprepar sig. Ingen kan styra krigets karaktär. Vi måste därför i vart fall noga bedöma den specifika konfliktens karaktär och anpassa medel och metoder därefter.

Syftet med studien är att assistera Försvarsmakten i strävan efter denna förståelse genom att skapa en tydlig kategorisering av möjliga framtida konflikter. Denna kategorisering utgår från centrala parametrar och begrepp som anses tongivande för att förstå olika typer av framtida konflikter. Beskrivna konflikttyper är sedan planerade att användas bland annat i framtagandet av övergripande beskrivningar av möjliga framtida försvarsmaktsprofiler, så kallade idébilder, samt för utveckling av Försvarsmaktens befintliga strategiska typscenarier. Därför tar denna studie sitt avstamp i de parametrar som återfinns i 2005 års underlag med samma syfte samt i arbetet med MSD12.

Studien skall därmed ses som ett stöd till de processer som redan pågår inom Försvarsmakten. En balansgång har därmed krävts för att erbjuda ett tydligt mervärde utan att skjuta förbi målet och därmed bli oanvändbart inom PerP. Därför är slutprodukten av typen ”användarrapport”. Den för olika resonemang och erbjuder nya perspektiv för att skapa fördjupad förståelse för konfliktkategorisering och för att skapa ett underlag som kan kontrasteras med existerande processer och därmed bidra till debatt. Snarare än att se rapportens resonemang som tydliga policyrekommendationer bör de ses som ytterligare underlag för debatt, beslut och fortsatt perspektivplanering.

1.1 Om konfliktkategorisering – en metoddiskussion

Av tradition är diskussioner om konfliktkategorier och typer ofta diskussioner om begrepp och benämningar. Begrepp är viktiga då de har dubbla roller. De är bland annat analytiska instrument för att förenkla, strukturera och förstå verkligheten. Överförenklade begrepp och kategorier riskerar däremot att fördärva vår verklighetsuppfattning och angripa de ”verkliga” problemen på ett effektivt sätt. Begrepp är dock inte bara analytiska avbilder av verkligheten, de har även en konstruktivistisk roll – de formar vår verklighetsuppfattning. Detta innebär att de definitioner och begrepp vi använder på insatser kommer att forma vår uppfattning och förståelse av insatsen. Att definiera insatsen som fredsfrämjande, expeditionär eller upprorsmotverkan har därmed inte bara juridisk eller akademisk betydelse – det kommer även att påverka planerarens uppfattning av konflikten och de insatser, den personal, materiel och metoder som behövs för att hantera den. Därför krävs försiktighet och noggrannhet i kategoriseringen av konflikter.

Många, specifika kategorier eller få och generella?

En modell med många, mer specifika kategorier har potential att beskriva enskilda konflikter med stor träffsäkerhet. Däremot blir generaliserbarheten från dessa kategorier begränsad och risken är att en ny kategori behövs vid varje enskilt fall. Därmed blir nyttan av dessa koncept och kategorier begränsad i planering och förbandsutveckling. Att använda sig av få kategorier som täcker in mer generella aspekter har nackdelen att de inte ensamma utgör ett träffsäkert instrument för insatsplanering eller förbandsutveckling då de är för generella. Däremot utgör de en lämplig startpunkt från vilken ytterligare faktorer kan läggas på för att skapa lämpliga scenarier. En liknelse illustrerar detta problem - vilken höjd man ska flyga på om man ska rita en karta, 200 fot eller 10,000 fot? Svaret är att det blir två olika typer av kartor lämpliga för olika ändamål. Det gäller därför att fundera noga över syftet med kategoriseringen av konflikter, och sedan välja en upplösningsnivå som gör att den skall bli så användbar som möjligt.

Inledningsvis går studien igenom ett antal drivkrafter för framtida konflikter. Syftet med detta är att skapa förståelse för den tänkbara internationella kontext inom vilken framtida konflikter kommer äga rum. Därefter diskuteras och problematiseras existerande begrepp igenom för att belysa hur konflikter kategoriseras och förstås idag. En ny modell för kategorisering presenteras i kapitel 4 efter att ha diskuterat tidigare modellers användbarhet. I kapitel 5 diskuteras aktörers intressen och geografins betydelse som ytterligare faktorer för

scenarioproduktion och i kapitel 6 ges exempel på hur modellen som presenteras i denna studie kan användas i den fortsatta planeringsprocessen inom FM.

2. Drivkrafter för framtida konflikttyper¹

Det är inte inom ramen för denna rapport att i mer djuplodande form diskutera svåra frågor som grundorsaker till krig och konflikter. Däremot är det centralt att peka på ett antal drivkrafter för framtida konflikter – speciellt där de skiljer sig från igår och idag och därmed får konsekvenser som påverkar framtida konflikttyper i nya riktningar.

En teknologisk revolution har i grunden förändrat förutsättningarna för politisk organisation, handel och kommunikation. Globaliseringen, som är resultatet, krymper avstånd och försvagar ett antal traditionella gränser mellan krig och fred, inrikes och utrikes, nationellt och internationellt, civilt och militärt. Andra gränser flyttas; privat och offentligt, staten och individen, privat integritet och övervakning, frihet och kontroll. Det finns dock vinnare och förlorare i globaliseringen och den strategiska kontexten är därför i förändring. I stora drag producerar globaliseringen tre kategorier av aktörer inom internationell politik. Eller tre olika former av politisk ordning - definierad som återkommande, stabila och reproducerbara sätt att tänka och agera mellan aktörer:

1. En alltmer globaliserad elitkrets av aktörer som lämnar den Westfaliska ordningen bakom sig och i allt större utsträckning skapar ett världssamfund med gemensamma säkerhetsbehov och agendor.
2. Stater som blir kvar i den Westfaliska ordningen och som fortsätter att sträva efter ”realistiska” värden som relativ militär makt i det internationella systemet. Dess säkerhetsagenda kommer att utgöras av territorialförsvar och mellanstatlig maktkamp med andra stater inom den Westfaliska ordningen.
3. Slutligen utgörs en sista ordning av de förmoderna staterna eller statslösa territorierna där en mycket stor del av världens befolkning lever.

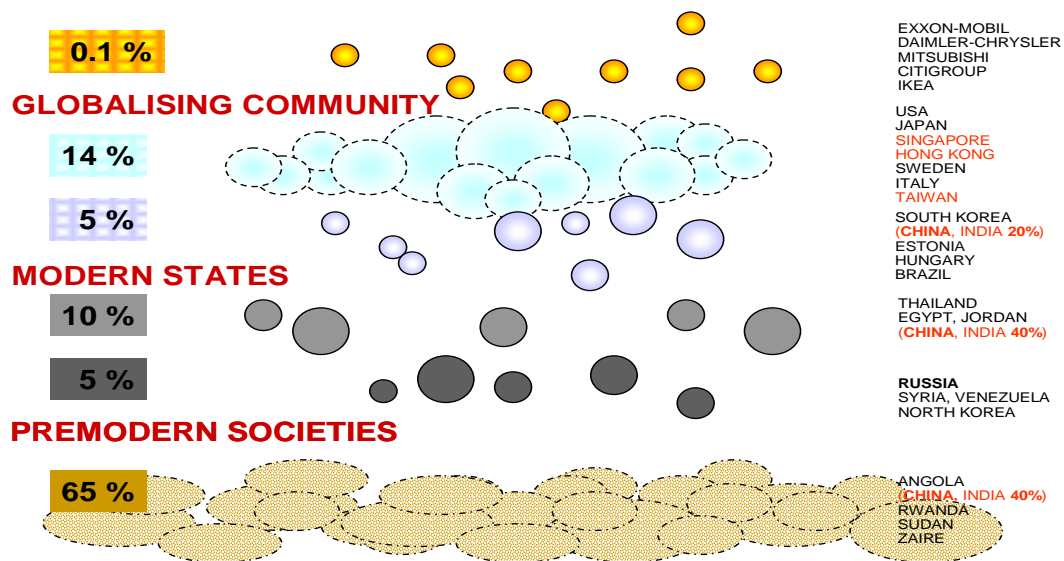
---

¹ Stora delar av avsnittet nedan bygger på Tomas Ries och Jan Ångströms presentationer vid den workshop om framtida konflikter som hölls i maj 2010 inom ramen för denna studie. För fördjupning kan Tomas Ries studie “Global Politics 2030 and Potential Swedish Military Requirements” (2010) varmt rekommenderas.

Tomas Ries beskriver indelningen i dessa tre ordningar med följande illustration:

WORLD SOCIETY - EARLY GLOBALISING

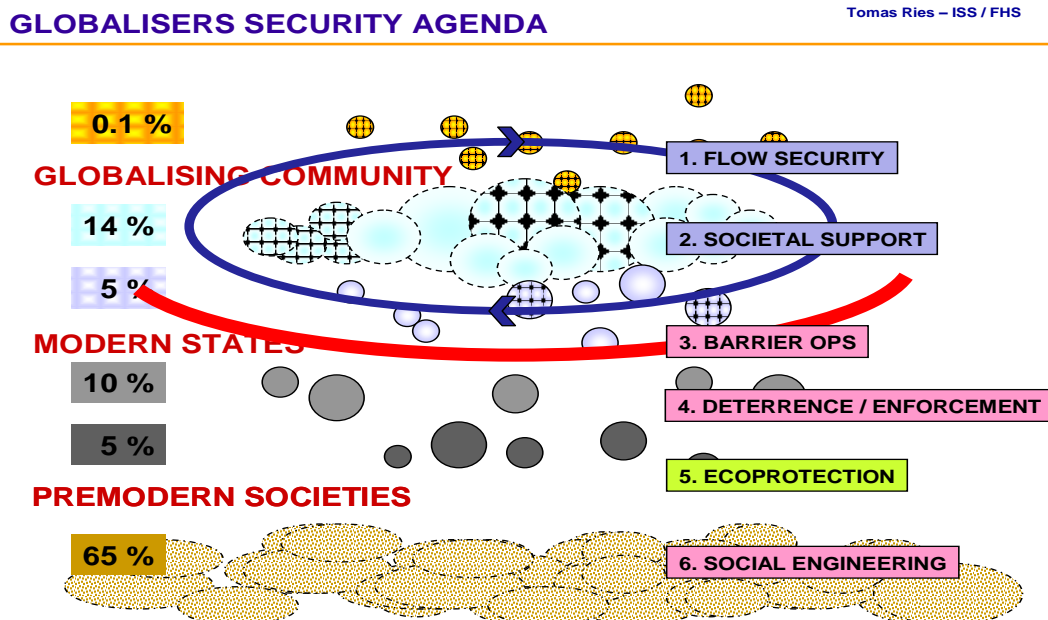
Tomas Ries – ISS / FHS

I korta ordalag gör ett antal faktorer att den existerande ordningen med suveräna stater är under förändring. Det kan vara värt att påminna sig om att senaste gången Västeuropa genomgick en sådan fas av systemförändring var övergången mellan medeltiden och den Westfaliska ordningen med moderna stater, vilket tog ca 200 år. Det är alltså inte så att den politiska ordningen förändras snabbt och jämt, och att konflikters karaktär som instrument inom den nya ordningen följer med. Vi kommer istället att se flera olika former av politisk ordning som i varierande utsträckning kommer att komma i konflikt med varandra och inom sina respektive former av ordning.

Vad har detta med framtida krig och konflikter att göra? Jo, krig och konflikter bör förstås utifrån ett institutionellt perspektiv. Det vill säga att krig är något mer än det en aktör ägnat sig åt, utan det inbegriper föreställningen om att kriget har en funktion inom det politiska system – eller den ordning – man verkar inom. Inom respektive politisk ordning (eller system för att tänka) har de olika aktörerna likartade innebilder för begrepp som makt, rättvisa, krig, våldsanvändning, fred, seger respektive förhållande mellan privat och offentligt. Mellan de olika formerna av politisk ordning finns inte en delad uppfattning om dessa centrala begrepp. Krig fungerar endera som en bibehållande faktor eller som en förstörande kraft i dessa relationer.

Det globaliserande världssamfundet är helt beroende av flöden av varor, människor, tjänster och information för att fungera. Denna ordnings säkerhetsagenda kommer därför att bestå av tre generella former av säkerhet. 1. Samhällssäkerhet, vilket syftar till att säkra de komplexa samhällssystem som håller den interna politiska och ekonomiska ordning i funktion. Dels flödssäkerhet vilket går ut på att förhindra och hantera hot mot de flöden man är beroende av – oavsett om hoten utgörs av klimatkatastrofer, sönderfallande stater och terrorism, stopp av tillförsel av råvaror eller internationell kriminalitet och piratverksamhet. Slutligen måste världssamfundet ägna sig åt barriäroperationer för att säkra den globaliserande delen av världen från externa hot. Dels genom traditionell avskräckning och säkerhetsframtvingande insatser, dels genom statsbyggande insatser i svaga och sönderfallande stater. Återigen illustreras detta av Tomas Ries:

Inom den *Westfaliska* ordningen stigmatiserades eller t.o.m. förbjöds kriget i olika former av internationell rätt – om det inte var en stat som bedrev det. Om andra aktörer bedrev organiserat storskaligt, politiskt motiverat våld ansågs det inte vara krig, utan någon form av brott. På det här sättet bekräftade förekomsten av mellanstatliga krig hela den Westfaliska ordningen, vilket genom kriget återskapades fortlöpande. Den Westfaliska ordningen är långtifrån död och begravnen. Krig utkämpas för att ta makten över staten eller bilda en egen stat långt efter att det första moderna statssystemet kan sägas ha bildats i och med den Westfaliska freden 1648. De senaste decennierna har denna konflikttyp t.ex. visat sig i de jugoslaviska uppbrottskrigen, Liberia, Sri Lanka, etc. Den Westfaliska ordningen bekräftas

också kontinuerligt genom en lång rad andra institutioner än krig, som internationella mellanstatliga organisationer som FN, genom diplomati, genom bistånd och genom internationell handel.² Genom dessa institutioner uppmuntras individen att organisera sig själv med andra inom just stater så att de kan ta del av fördelarna som systemet erbjuder.

I den tredje ordningen av förmoderna stater och statslösa territorier råder andra föreställningar om vad makt, våld, krig, seger, rättvisa, åtskillnad mellan civil och militär samt en rad andra centrala begrepp gentemot den Westfaliska ordningen. Även inom denna form av ordning så bibehåller kriget den politiska ordningen. Här är det dock inte en stat som skapas eller återskapas, eftersom kriget mellan aktörer i detta system av tankar inte förs storskaligt, utan småskaligt. Till skillnad från skiftet från medeltid till Westfalisk ordning under 1600- och 1700-talen i Västeuropa, där kriget fördes med allt större enheter och där därmed incitamenten fanns att effektivisera skatteuttag för att kunna fortsätta kriget, sker inga storskaliga slag inom den icke-statliga ordningen. Här är det skärmytslingar, terrorattentat, eldöverföll och lokal plundring som dominerar – så kallad irreguljär krigföring. Följden av detta är att denna form av krig genererar och återskapar på kontinuerlig basis – så fort denna form av krigföring dominerar – en decentraliserad, icke-statlig social, militär och politisk ordning.

Det är inte långsökt att anta att denna konflikttyp kommer att vara dominerande under de kommande decennierna. Dock är det lika viktigt att betona att denna form av konflikt inte alltid kommer att utgöra skäl för att intervensera militärt i dessa konflikter från vare sig Sverige eller västvärlden i stort. Endast då dessa konflikter stör den globaliserande världens flöden och samhällsliga säkerhet, eller då andra potentiella intressen och motiv spelar in, kommer intervention att ske.

Den tredje formen av konflikt kommer att vara mellan aktörer som representerar olika tolkningar av social och politisk ordning; den Westfaliska vs den icke-statliga. Det är värt att notera att denna konflikttyp inte är att likställa med ”the West against the rest”, enligt en Huntingtorsk kulturell logik i verket *Clash of Civilizations?*.³ Konflikterna kommer inte att

---

² Kalevi J. Holsti, *Taming the Sovereigns* (Cambridge: Cambridge University Press, 2006).

³ Samuel Huntington, ”Clash of Civilizations?”, *Foreign Affairs*, vol 72, nr 3 (1993), s 22–49. För en översikt över kritiken mot Huntingtons ansats, se Jan Ångström, ”År 11 September och kriget mot terrorism bevis för en civilisationernas kamp?”, *Kungl Krigsvetenskapsakademiens handlingar och tidskrift*, vol 212, nr 3 (2008), s 18–39.

uppstå mellan kulturer likt jordbävningar i sprickorna mellan teutoniska plattor som Huntington hävdade. Redan nu kan vi t.ex. iaktta konflikt mellan olika fraktioner som representerar en icke-statlig ordning i Pakistan och Afghanistan och de i all väsentlighet Westfaliska ordningen i dessa länder – och det är två länder som enligt Huntington är placerade i samma kultursfär. Det arketytiska fallet för en konflikt enligt den tredje konflikttypen är konflikten i södra Centralasien som pågått i drygt trettio år – och involverar såväl globaliserade post-Westfaliska aktörer, Westfaliska aktörer och förmoderna icke-statliga aktörer. I all väsentlighet är detta en form av konflikt som involverar att parterna måste ändra väldigt grundläggande uppfattningar om centrala begrepp som rättvisa, makt, etc. Och om kriget är en ”viljornas kamp” så är det väldigt grundläggande samhällsomvandlingar som utgör ”seger” i denna form av konflikt.

En kategorisering av framtida konflikter måste kunna införliva krig och konflikter inom och mellan dessa ordningar. Innan en modell för detta skapas är det emellertid centralt att titta på existerande kategorier och definitioner av konflikter.

3. Traditionella kategorier av konflikttyper

Denna studie föreslår en annan typ av kategorisering än de vi traditionellt sett. För att förhålla sig till tidigare kategorier och koncept krävs dock en genomgång av dessa. Viktiga exempel att förhålla sig till i denna studie är bland annat:

Krig – operationer bortom krig (OOTW, operations other than war)

Konventionell – okonventionell

Reguljär – irreguljär

Mellanstatlig – inomstatlig

Symmetrisk – asymmetrisk

Storskalig – småskalig

Högintensiv – lågintensiv

Problemet med dessa koncept och dikotomier är att de sällan träffar riktigt rätt. De belyser däremot alla viktiga aspekter av dagens och troligtvis även morgondagens krigföring. Hur dessa begrepp hänger ihop i ”verkliga” konflikter som bättre återspeglar det framtida operationsområdet är en av huvudfrågorna i denna studie. Inledningsvis kommer därför dessa koncept kortfattat definieras och diskuteras. Därefter utformas en modell som bakar ihop en

del av dessa begrepp för att skapa mer relevanta konfliktkategorier. Det är viktigt att notera att konflikter ofta beskrivits i form av dikotomier, vilket därmed också blir formen för presentationen av dem:

Krig – operationer bortom krig (OOTW)

Distinktionen mellan krig och alla andra uppgifter är vanlig i de flesta militära organisationer. Krig kontra OOTW är dock en kategorisering som främst användes i amerikansk doktrin under 1990-talet, men. Syftet var att skilja på konventionell, storskalig krigföring och alla de andra aktiviteter som militära förband tvingas utföra. Dikotomin har dels visat sig oanvändbar i nutida konflikter då den inte motsvarat en betydligt komplexare verklighet, dels var den olämplig då den även medförde organisatoriska prioriteringar i den riktning som av tradition setts som den finare inom militära organisationer – traditionell krigföring. Doktrinutveckling, utbildning och övning för de många viktiga uppgifterna inom MOOTW (fredsfrämjande, fredsframtvängande, upprorsmotverkan, humanitär katastrofhjälp m.m.) hamnade tydligt på efterkälken.

Reguljär – irreguljär

Den krigföring som statsstyrda försvarsmakter baseras på kallas ofta för ”Reguljär krigföring”. Omväxlande benämns det också som ”konventionell krigföring” eller ”traditionell krigföring”. MSD 2010 definierar reguljär krigföring som ”krigföring, främst mellan stater, med organiserade militära stridskrafter i direkt konfrontation i syfte att besegra motpartens militära styrkor, krigsförmågeproduktion eller för att ta eller återta territorium. Kriget syftar till en officiell ändring av motpartens strategi. Fokus är offensiva operationer mot motståndarens militära styrkor”. Med ”Irreguljär krigföring” menas krigföring, ofta mellan stater och icke statliga aktörer, eller enbart mellan ickestatliga aktörer, syftande till legitimitet och inflytande över relevanta befolkningsgrupper. Irreguljär krigföring baseras främst på indirekta och asymmetriska angrepp som undviker att konfrontera motståndarens militära styrkor. Den kan omfatta skalan från dold subversiv krigföring, öppen gerillakrigföring till (lägre) taktiska (markstrids-)förband som använder reguljär taktik. Kampen är politisk snarare än militär och den syftar till att nöta ut motståndarens vilja, inflytande och kraft. Civila inkluderas i största möjliga utsträckning vilket också visar på dessa konflikters irreguljära natur i betydelsen ”olaglig”.

Konventionell – ickekonventionell

Detta är idag en dikotomi som återigen försöker skilja den traditionella militära normen för krigföring (mellanstatlig, storskalig och reguljär) från andra former. Traditionellt syftade ickekonventionell krigföring till metoder med ickekonventionella vapen vilket betydde massförstörelsevapen (kärnvapen, biologiska och kemiska vapen). Idag syftar det främst på icke-statlig krigföring med irreguljära metoder och förband. Konventionell krigföring har dubbla meningar i betydelseerna ”det vanliga” och ”det överenskomna”. Det är tydligt att konventionella krig är ovanliga idag, däremot följer de hypotetiskt sett fortfarande överenskomna normer för hur krigföringen skall gå till. Istället är okonventionella krig idag ”de vanliga”, men de följer inte överenskomna normer, konventioner eller lagar för agerandet. Termer är därmed svårare användbara och i viss mån missvisande. Dessutom är återigen ett problem att termen konventionell kan ses som en normativ dragning mot en viss typ av krigföring.

Mellanstatlig – inomstatlig

Dikotomin mellan mellanstatlig och inomstatlig krigföring har i det Westfaliska statssystemet varit absolut central. Trots att enskilda staters makt anses minska i takt med den alltmer utbredda globaliseringen är stater alltjämt de viktigaste aktörerna inom internationell politik i krig såväl som fred. Sedan kalla krigets slut har emellertid fokus skiftat från mellanstatliga krig till inomstatliga. Statens suveränitet minskar och interventionsbenägenheten i enskilda staters interna angelägenheter har ökat. Dikotomin mellanstatlig och inomstatlig är dock alltjämt av stor juridisk betydelse – inte minst för möjligheten att intervensera i konflikten. Den stora frågan är i vilken utsträckning denna dikotomi hjälper oss att förstå framtida konflikters karaktär? Mary Kaldor, Herfried Münkler och andra har skapat en dikotomi mellan ”nya” och ”gamla” krig som i stor utsträckning avspeglar dikotomierna irreguljär/reguljär och icke-konventionell/konventionell.⁴ Det är dock viktigt att poängtera att mellanstatliga konflikter inte per definition behöver vara reguljära och konventionella. Om en aktör är stat eller inte behöver inte vara den viktigaste faktorn som styr dess val av medel och metoder i krig. Det är därför inte heller så att krig mellan stater eller inom stater per definition måste ha en viss karaktär. Därför är det bättre att använda termer som reguljär och irreguljär för att beskriva och kategorisera konflikter.

---

⁴ Mary Kaldor, *New and Old Wars: Organized Violence in a Global Era* (Cambridge: Polity Press, 2001); Herfried Münkler, *De Nya Kriget*, (Uddevalla: Daidalos 2004).

Symmetrisk – Asymmetrisk

Symmetrisk krigföring involverar två parter med likartade styrkeförhållanden och likartade metoder. Det är i stor utsträckning synonymt med konventionell, reguljär och mellanstatlig krigföring. Asymmetrisk krigföring beskriver däremot en konflikt i vilken de stridande parternas resurser skiljer kraftigt. Under konflikten söker aktörerna utnyttja sina motparters respektive svagheter. Den här typen av krigföring involverar därför så kallade okonventionella och irreguljära metoder och strategier. I litteraturen om asymmetrisk krigföring framhålls flera olika former av asymmetri: a) organisationsform; b) krigföringssätt; c) militär förmåga; d) normer, dvs. att parterna följer olika spelregler.⁵ I Vietnam hade till exempel USA en asymmetrisk förmågefördel i styrkeantal och teknologi medan den nordvietnamesiska armén och FNL hade asymmetriska fördelar i deras absoluta intressen. Skillnader i organisationsform och normer var också tydliga.

Storskalig – småskalig, högintensiv – lågintensiv

Dessa är dikotomier som också används i samma andetag som reguljär och irreguljär krigföring. Mellanstatliga konventionella konflikter anses generellt sett som mer högintensiva och storskaliga. Detta är delvis ett resultat av aktörernas kapacitet att eskalera till stora våldsnivåer. Dels kan vi använda Carl von Clausewitz insikter om krigets natur för att förklara varför konflikter mellan två större aktörer tenderar att eskalera. Det faktum att kriget är underordnat politiken medför dock den främsta källan till friktion i denna eskalationsprocess vilket också innebär att man måste ta hänsyn till aktörernas intressen i diskussioner om konflikters natur och karaktär. Skalan och intensiteten i en konflikt är i vilket fall som helst inte en beskrivande utgångspunkt utan ett resultat av aktörernas förmåga och intressen.

3.1 Problemet med normativ kategorisering

Det intressanta är att samtliga dikotomier med enkelhet kan delas in i två kategorier. Dels en kategori som motsvarar den traditionella normen för mellanstatlig krigföring och militär organisationskultur, dels den typen av konflikter som inte motsvarar normen.

---

⁵ Jan Angstrom, "Evaluating Rivalling Interpretations of Asymmetric War and Warfare" i Karl Erik Haug & Hew Strachan (red) *What is Modern War?* (London: Hurst, kommande); Lawrence Freedman, 'A Revolution in Strategic Affairs', *Adelphi Paper* No. 319 (Oxford: Oxford University Press for IISS, 1998) s. 34.

Normen	”Det andra”
Krig	MOOTW
Konventionell	Icke-konventionell
Reguljär	Irreguljär
Mellanstatlig	Inomstatlig
Högintensiv	Lågintensiv
Storskalig	Småskalig

Trots att den överväldigande majoriteten konflikter och krig som utkämpats sedan andra världskrigets slut har varit inom kategorin ”det andra”, så är det normen som varit ledande i utvecklingen av förband, utbildning, övning och materielanskaffning. Detta kunde tidigare motiveras genom kalla krigets överhängande risk för storskalig mellanstatlig konflikt. I dagens säkerhetskontext riskerar dock den traditionella normen att förhindra utvecklingen av nödvändiga icke-traditionella militära förmågor. Det är också viktigt att notera att de konflikttyper som diskuterades ovan i relation till de tre politiska ordningarna inte motsvarar dikotomin mellan reguljärt och irreguljärt eller konventionellt och okonventionellt. Det finns åtskilliga typiska Westfaliska krig och konflikter där irreguljär krigföring har varit en central del av kriget. På sätt och vis är t.o.m. förekomsten av, eller tanken om, en dikotomi mellan reguljär och irreguljär en bekräftelse av att vi lever i ett Westfaliskt system. Ordet reguljär betyder bokstavligen ”regelbunden” och det kan hävdas att etablerandet av en dikotomi där det ena anses följa regler, medan det andra inte, implicit antyder en normativ utsaga om vad som är eftersträvansvärt.

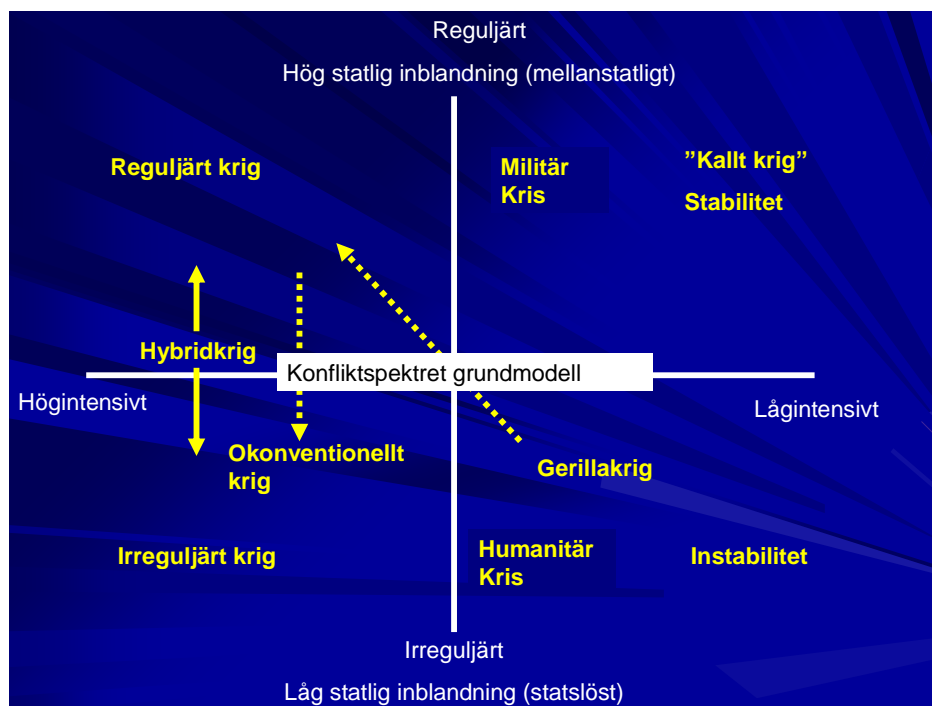
En central uppgift för en ny modell som kategoriserar framtida konflikttyper är därför att radera ut gränsen mellan normen och ”det andra” och skapa en mer objektiv bild av de konflikter Försvarsmakten kan involveras och de förmågor som krävs för att verka med god effekt.

4. En modell för kategorisering av framtida krigföring

En modell för att kategorisera olika framtida konflikttyper måste förhålla sig till ett stort antal faktorer. Till exempel beskrev inledningsavsnittet ett antal centrala premisser som aktörstyp, förmåga, motivation, medel, metoder, och strategisk kultur. Modellen från 2006 års arbete i HKV-skrivelse H/S 23 383:82128 arbetade med två faktorer: 1. Aktörstyp – vilket omfattade antingen statliga eller icke-statliga aktörer; 2. Konfliktkaraktär – vilket omfattade nationella

eller transnationella konflikter. Dessa ingångsvärden skapade sex typer av konflikter: 1. Utomstatlig nationell; Utomstatlig transnationell; Inomstatlig nationell; Inomstatlig transnationell; Mellanstatlig nationell; Mellanstatlig transnationell. Denna modell fångar flera potentiellt centrala aspekter av konflikter men är låst i mycket traditionell analys baserat på staten som den enda centrala aktören inom internationell politik. Huruvida en stat är involverad eller om konflikten är transnationell eller inte är helt enkelt inte avgörande för aktörernas beteende och konfliktens karaktär. Risken är därför att dessa kategorier skapar felaktig förståelse för konflikters karaktär och därmed formar Försvarsmakten i olämplig riktning.⁶

Det senaste utkastet av MSD12 har en mer uppdaterad modell. Doktrinen använder ett tvådimensionellt konfliktspektrum. Den första variabeln eller faktorn i modellen avser våldets intensitet och mäts i ett militärstrategiskt – operativt perspektiv. Den andra variabeln omfattar hur reguljär vs irreguljär konflikten är. Ett centralt ingångsvärde blir enligt MSD12 därmed återigen graden av statlig inblandning. ”Mellanstatliga konflikter tenderar generellt starkt till att vara reguljära. Om en part är ickestatlig och ej överstatlig (t.ex. EU) så betecknas konflikten generellt som i någon grad irreguljär. Konflikt i sönderfallande stat där flera ickestatliga aktörer agerar kan i hög grad generellt betraktas som irreguljär”.

Från MSD12

⁶ Se också Julian Lider, *On the Problems of Classification of War* (Stockholm: UI, 1978).

Detta är en modell som är användbar och omfattar många konflikttyper. Frågan är dock om dessa variabler är de mest lämpliga för att inrikta och bruka militära medel på lämpligast sätt? Den första variabeln reguljär-irreguljär är sannerligen central i nutida krigföring. Däremot är det olyckligt att koppla detta till graden av statlig inblandning. Enligt denna rapports mening är det inte enbart en aktörs statlighet som avgör dess strategiska kultur och dess krigföring och som därmed påverkar konfliktens karaktär. Det är istället aktörens militära förmåga, medel och mål. Många stater besitter mål och medel som gör att MSD12:s spektrum fungerar relativt väl, men det finns många kontexter – inte minst i Afrika och Centralasien – där en aktörs statlighet är av relativt liten betydelse för dess agerande. De traditionella militära förmågorna är lika små som icke-statliga aktörers och irreguljära metoder är vanliga bland statliga förband.

Den andra variabeln i MSD12 är konfliktens intensitet. Denna konfliktkaraktär är återigen ett resultat av aktörers mål och tillgängliga medel – deras militära förmåga. Att utgå från variabeln intensitet föregriper därför de grundfaktorer som formar konfliktens karaktär. Konflikters intensitet är också en variabel som ifrågasatts de senaste åren på grund den intensitet som upplevts i så kallat lågintensiva konflikter. Det finns stora risker med att förbereda förband för en viss intensitet då förändringar i konfliktens karaktär kan medföra stora problem. USAs agerande i Irak efter invasionsfasen är ett exempel och FN-styrkornas agerande i Bosnien under det tidiga 90-talet ett annat. Tanken om ”three block warfare” och hybridkrigföring gör dessutom att intensitet blir alltmer irrelevant som karaktärsegenskap för framtida konflikter. Intensitet är helt enkelt en alltför föränderlig faktor för att kunna definiera en konflikt.

Det är värt att notera att modellen har två aspekter av konflikters karaktär som ingångsvärden. Generellt sätt är det problematiskt att låta karaktärsegenskaper vara ingångsvärden i en modell som syftar till att skapa kategorier av konflikter, vilket metodmässigt blir farligt likt ett cirkelresonemang. I rent teoretisk mening bör andra kausala variabler sökas för att förklara utfallet i olika konfliktkategorier och därmed undvika att kategorierna låses till de karaktärer som finns som ingångsvärden i modellen. Även om de spektrum som MSD12 har valt passar relativt väl in i en beskrivning av dagens konflikter riskerar den att missa viktiga aspekter av framtida konflikter som rör sig bortom intensitets- och regularitetskategorierna. Istället bör variabler finnas som kan förklara varför aktörer väljer metoder och medel som skapar en viss

karaktär på konflikter. I denna studie är syftet med en modell snarare att ta fram kategorier som fångar konflikters karaktärer som slutprodukt.

Om inte, som i 2006 års PerP-arbete, kategorier innebär en specifik karaktär på konflikter, och därmed specifika krav på FM:s förmåga i relation till detta, fyller de heller inget syfte rent teoretiskt. Om en konflikt är nationell eller transnationell har därför ingen betydelse om det inte påverkar konfliktens karaktär och de förmågor som krävs för att verka med god effekt. Likaså har konfliktens definition – upprorsmotverkan, okonventionell, irreguljär eller inbördeskrig – inte någon funktion om inte, återigen, konfliktens karaktär och förmågekraven förändras. Dessa mer specifika benämningar och verksamheter är förfiningar som istället får utformas i scenarier baserat på modellen i denna studie. Risker är dessutom att de många begreppen och definitionerna på konflikttyper skapar en alltför splittrad och mångfacetterad bild av konflikter, vilket i sin tur hindrar en tydlig och nykter analys av de resurser och förmågor som krävs för att verka med god effekt. Ingångsvärden för modellen i detta dokument har därför för avsikt att mejsla ut olika konfliktkaraktärer som betyder olika förmågekrav för FM, snarare än olika namn på konflikter med samma grundläggande karaktär.

4.1 Variabler för en ny modell

Modellen i denna rapport bygger på två variabler som påverkar konfliktens karaktär:

1. Militär förmåga (Från låg till hög förmåga)
2. Relativ förmåga i förhållande till motpart (Symmetri eller asymmetri av förmåga)

Grundtanker är att det är de inblandade aktörernas mål, medel och metoder som avgör en konflikts karaktär. I modellen lyfts militär förmåga fram som den centrala faktorn. Snarare än kulturella preferenser baserade på aktörens natur (stat eller icke-stat) så är det alltså aktörens militära förmåga som påverkar dess beteende i krig och därmed konfliktens karaktär. Irreguljär krigföring blir på så sätt inte en kulturell betingelse utan ett resultat av de omständigheter och resurser som en aktör erbjuds.⁷ Vilka valmöjligheter i metodval har Talibanerna i kriget mot den västerländska interventionen? En aktör med stor konventionell militär förmåga kommer att utnyttja just denna förmåga och har därför tydliga preferenser för reguljär krigföring. Det är dock inte bara det absoluta värdet på militär förmåga som påverkar,

---

⁷ Adam Lockyear, *Foreign Intervention and Warfare in Civil Wars*, doktorsavhandling (University of Sydney, 2008)

utan även det relativa. En svagare aktör kommer att söka alternativa metoder mot en överlägsen fiende inte bara därför att liten förmåga i sig självt leder till irreguljära metoder utan för att överhuvudtaget kunna påverka den överlägsna fienden. Det blir en nödvändighet skapad av asymmetri. Fördelen med modellen är att den omfattar alla nutida och framtida aktörer i krig. Oavsett deras benämning eller grad av statlighet ryms de inom spektrumet låg till hög militär förmåga.

Det är naturligtvis inte bara militär förmåga som påverkar aktörers agerande och därmed konflikters karaktär. Andra faktorer som strategisk kultur och individuella preferenser hos ledare har också betydelse, men ses i denna studie som underordnade förmågan. Att låta strategisk kultur styra beteende är dessutom en lyx som endast den starke kan unna sig. Den svagare aktören får välja de metoder som leder till överlevnad och fortsatt kamp. Slutligen är aktörers intressen i konflikten absolut centrala för vilka metoder de kan tänka sig att använda. Extrema eller absoluta mål eller intressen – överlevnad eller idén om att aldrig ge upp – leder därför till valet av alternativa (okonventionella, irreguljära) metoder snarare än kapitulation då fienden är överlägsen. Detta diskuteras mer utförligt nedan då det introduceras som en påbyggnadsfaktor till modellen snarare än som en grundvariabel för modellens utformning.

Definition av militär förmåga:

Militär förmåga definieras i denna studie som det traditionella konceptet krigföringsförmåga. Krigföringsförmåga bygger på *fysiska, konceptuella* och *moraliska faktorer*. De *fysiska* faktorerna omfattas av stridskrafter, personal, materiel och deras tillgänglighet. Fysisk förmåga, uthållighet och möjlighet till situationsanpassning utgör också byggstenar i de fysiska faktorerna. De *konceptuella* faktorerna består av en gemensam syn på och kunskap om hur maktmedlet skall användas på bästa vis. Dessa föreställningar skapas genom framtagande och implementering av olika koncept, doktriner och reglementen parallellt med övning och utbildning. De *moraliska* faktorerna utgörs av det ledarskap, den värdegrund, etik och moral som präglar en försvarsmakt med dess personal. Här ingår motivation, sammanhållning och förhållningssätt till förändringar och nya uppgifter som föreligger i organisationen och i omvärlden (avsnittet är hämtat direkt ur MSD 2010).

4.2 Modell för kategorisering av konflikter:

	Symmetri	Asymmetri
Hög militär förmåga	<u>Reguljär/symmetrisk</u> Ex: WWII, Korea	<u>Reguljär/asymmetrisk</u> Ex: UK-Arg 1982 USA-Irak 1991
	Hybridkrigföring	
Låg militär förmåga	<u>Irreguljär/symmetrisk</u> Ex: NPFL-INPFL i Liberia	<u>Irreguljär/asymmetrisk</u> Ex: USA-al Qaeda Israel-Hamas

Reguljär/Symmetrisk konflikt

Reguljär/symmetrisk krigföring kännetecknas av två aktörer med likartad och hög militär förmåga – med största sannolikhet två stater. Denna typ av krigföring är mycket väl beskriven i både doktrin och teoretiska sammanhang och behöver inte beskrivas närmare här. Värt att notera är att dessa krig tenderar att bli storskaliga och högintensiva, dels på grund av krigets inre logik vilket leder till eskalation (Clausewitz) och dels på grund av de stora aktörernas förmåga och kapacitet att eskalera.

Reguljär/Asymmetrisk konflikt

Dessa konflikter kännetecknas av två aktörer med hög militär förmåga men som ändå är långt ifrån symmetriska. Exempel är Falklandskriget 1982 och Gulfkriget 1991. Trots att Saddam Hussein kunde mobilisera mer än en halv miljon man så medförde den Irakiska arméns tekniska och konceptuella underlägsenhet gentemot den USA-ledda koalitionen en asymmetrisk konflikt. Att underlägsna aktörer trots allt har valt reguljär krigföring får nog emellertid ses som en historisk parentes baserat på tradition och bristande förståelse för teknologins betydelse i krig. Invasionen av Afghanistan 2001 och Irakkriget 2003 är på flera sätt tecken på att underlägsna aktörer inte väljer att mötas inom de reguljära spelreglerna utan istället snabbt övergår till irreguljär krigföring. Reguljära/asymmetriska konflikter tenderar att

bli mycket kortvariga om inte den svagare parten övergår i irreguljär krigföring. Mer om detta nedan.

Irreguljär/Symmetrisk konflikt

Dessa konflikter kännetecknas av två svaga (med traditionella mått på militär krigföringsförmåga) militära aktörer som slåss med samma irreguljära metoder. Flera inbördeskrig i Afrika har tillhört denna kategori. Inte minst kriget i Liberia mellan bland andra NPFL och INPFL. Dessa konflikter eskalerar snarare i brott mot krigets lagar än i konfliktens intensitet – vilket i slutändan innebär allvarliga brott mot mänskliga rättigheter, barnsoldater, våld mot civila och i slutändan mycket svårläkta sår för samhället i en post-konfliktsituation. I dessa konflikter saknas ofta förmåga (Liberia) eller vilja (Bosnien) att eskalera till mer intensiv eller storskalig konflikt vilket i sin tur medför mycket långdragna konflikter som snarare mäts i år eller årtionden än i dagar, veckor eller månader.

Irreguljär/Asymmetrisk

Denna konfliktkategori omfattar två aktörer med olika krigföringsförmåga där den svagare parten valt irreguljära metoder för att bekämpa en överlägsen fiende. Gerillakrig, upprorsmotverkan och många komplexa fredsfrämjande insatser ryms inom denna kategori. Pågående konflikter i Afghanistan, Irak, Colombia och Israels ockuperade territorier är ett antal exempel. Kännetecknande är att den svagare parten konstant försöker anpassa sin krigföring för att exploatera den starkare partens svagheter. Detta behöver inte nödvändigtvis involvera militär verksamhet eller militära svagheter.

Dessutom måste den kanske troligaste formen av framtida krigföring kommenteras – hybridkrigföring.

Hybridkrigföring

Hybridkrigföring beskrivs som en kombination av traditionell krigföring, blandat med terrorism, andra asymmetriska hot och upprorsverksamhet. Orsaken till begreppet är en ökad insikt om att de traditionella dikotomierna beskrivna ovan är missvisande i en betydligt mer komplex verklighet där olika typer av krigföring flyter ihop. Ofta beskrivs hybridkrigföring som fiendens metod i det nutida kriget mot terrorismen. Ett pågående forskningsprojekt i samarbete mellan RAND Corporation och Försvarshögskolan visar dock på att olika hybridformer av krigföring snarare är normalfallet för den svagare aktören i konflikter. Ställd mot en överlägsen fiende, mätt i traditionella militära förmågor, använder den mindre parten

alla till buds stående resurser och metoder. Detta är därför inte bara en metod i Mellanöstern, Afrika och Centralasien, utan kan med lätthet hittas även bland annat i svensk, finsk och schweizisk försvarsplanering under kalla kriget. Återigen är Hemvärnet, förband som övergått i fria kriget och ”stay-behind networks” intressanta exempel på det som idag lite mystiskt beskrivs som hybridkrigföring. Det är viktigt att notera att då fienden bedriver flera olika typer av krigföring samtidigt – hybridkrigföring – så ställs det med stor sannolikhet liknande krav på våra förband – hybridförmågor.

4.3. Konflikters föränderlighet och rörelser mellan konfliktkategorier

Förståelsen av att konflikter inte är statiska är central för att bibehålla en intellektuell flexibilitet i analysen av olika konfliktsituationer.⁸ Som antytts ovan är det stor risk att den svagare aktören byter metoder vilket i sin tur kan förändra konfliktens kraktär. Det är därför viktigt att kommentera rörelser i fältmodellen – när konflikter förändras och övergår i en annan kategori.

Irreguljär/asymmetrisk blir reguljär/symmetrisk

Detta bygger på traditionell teoribildning inom gerilla- och upprorsbekämpningslitteraturen. Rörelsen i fältet återspeglas främst i Maos beskrivning av gerillarörelsens övergång från fas 2 (småskalig gerillakrigföring) till fas 3 som innebär att slå fienden med konventionella förband på lika villkor. I modellen rör sig då konflikten från irreguljär/asymmetrisk konflikt in i hybridkrigföring eller till och med reguljär symmetrisk konflikt. En motsatt riktning på rörelsen sker då reguljära förband blir besegrade och övergår i gerillakrigföring. Det är dock troligare att en sådan tranformering sker i konflikttypen reguljär/asymmetrisk där aktörer med olika förmåga möts. Den svagare har med stor sannolikhet en plan för eventuell förlust mot stormakten. Detta skedde i forna Jugoslavien under andra världskriget. Precis denna typ av verksamhet planerades även i Sverige under kalla kriget. Hemvärnet, förband som övergått i fria kriget och ”stay-behind networks” var centrala aktörer för en sådan irreguljär/asymmetrisk fas i kriget. Centralt är insikten om att en aktör med absoluta mål inte ger upp utan byter metod efter de medel som står till buds.

---

⁸ Se också Julian Lider, *On the Problems of Classification of War* (Stockholm: UI, 1978). Lider påpekar att alla krig förändras efterhand de pågår eftersom kriget är en interaktion med en egen intern logik.

Irreguljär/symmetrisk blir irreguljär/asymmetrisk

Konflikter inom den irreguljära/symmetriska kategorin berör sällan västvärlden om inte mycket grova brott mot mänskligheten begås eller om regional säkerhet hotas och riskerar att få följder även i väst. Om en internationell intervention sker i konflikten förändras dess karaktär i grunden och övergår till en irreguljär/asymmetrisk konflikt mellan mycket olika aktörer. Värt att notera är att flera olika konflikttyper kan pågå samtidigt under dessa förhållanden. Motsatt rörelse i fältet är naturligtvis smärtsamt vanlig efter västerländsk urdragning och återgång till inbördeskrig.

5. Aktörers intressen och geografins betydelse

Vid flera tillfällen i studien har olika aktörers intressen framhållits som centrala i påverkan på deras agerande och i slutändan konfliktens karaktär. Utöver förståelsen för vilken typ av konflikt det rör sig om så måste därför även en intressevariabel diskuteras. En viktig fråga är varför aktörers intressen inte är en del av modellen? Delvis är svaret att intressen och motivation en del av den moraliska faktorn av krigföringsförmåga. Aktörens intresse finns på så sätt redan inbakat i en aktörs militära förmåga. Det är dock viktigt att lyfta fram intressen och motivation lite extra då denna faktor har stor möjlighet att påverka framtida konflikters karaktär. Det främsta argumentet är istället att en aktörs intressen snarare påverkar konfliktens förändringsbenägenhet än dess inledande karaktär. Det är inte intressena som är den främsta faktorn till metodval i inledningen av en konflikt utan de resurser som står till buds. En aktörs intressen avgör emellertid vad som händer då förlust är nära. Som antytts ovan kommer aktörer med absoluta mål av typen ”vi ger oss aldrig” snarare att byta metod än att kapitulera. Detta medför potentiella förändringar av konfliktens karaktär. Intressen är därför lämpligare som påbyggnadsfaktor i skapandet av scenarior som försöker fånga upp rörelser mellan fälten i modellen, än som grundvariabel för att bygga upp modellen. Utöver den mer allmänna intressevariabeln är naturligtvis även svenska intressen och mål helt centrala för vårt eget deltagande.

5.2 Var är Sverige och svenska intressen i modellen?

Svenska intressen påverkar framförallt huruvida vi deltar i en konflikt eller inte – så länge inte det svenska territoriet är hotat. I 2006 års arbete med PerP gjordes ett förtjänstfullt arbete med att skapa både en rumsmoell och en intressemodell för de olika konfliktkategorierna. Sedan dess har dock arbetet gått vidare, den säkerhetspolitiska kontexten och politiska intentionen har förändrats och ett delvis nytt språkbruk implementerats. En uppdatering är därför

nödvändig. Som utgångspunkt bör poängteras att det geografiska rummet spelar mindre roll i officiella hotbeskrivningar och säkerhetsanalyser. Regeringens utrikesdeklarationer samt Proposition 2008/09:140 ”Ett användbart försvar - försvarspolitisk proposition”, poängterar att:

ett enskilt militärt väpnat angrepp direkt mot Sverige är osannolikt under överskådlig tid. Kriser och incidenter som även inbegriper militära maktmedel kan dock inte uteslutas i vår region och på längre sikt kan militära angreppshot likväl aldrig uteslutas. Utmaningar och hot mot vår säkerhet är i dag föränderliga, gränslösa och komplexa. Tidigare syn på säkerhet utgick från stater och en militär hotbild. I ett vidgat säkerhetsbegrepp inryms även icke-militära hot och icke-statliga aktörer.

Hotbilden är därmed långt ifrån tydlig och mindre relaterad till geopolitik. Det är dock en självklarhet att konflikter i närområdet påverkar svenska intressen på ett annat sätt än konflikter i södra Afrika. Europas och det internationella samfundets reaktion på de Jugoslaviska krigerna i kontrast till folkmordet i Rwanda är ett tydligt exempel på geografins betydelse. Sveriges säkerhet och territoriella integritet är därför det viktigaste säkerhetsproblemet trots att det inte längre ses som det troligaste. Stabilitet i Sveriges närområde är också av stor vikt – inte minst det nordiska samarbetet och dialog och samarbete i östersjöregionen.

Internationellt säkerhetsarbete

En central del i svensk säkerhetspolitik är att Sverige bidrar till egen och internationell säkerhet genom aktivt deltagande i internationella organisationer:

Dagens hot och utmaningar är i hög grad gränsöverskridande. Säkerhet uppnås därför gemensamt och genom nära samarbete med andra länder. Sverige är en aktiv och solidarisk partner i arbetet för stabilitet och säkerhet i Europa och omvärlden. Sveriges bidrag till krishanteringsinsatser under EU:s, FN:s och Nato:s ledning leder till ökad säkerhet. (Proposition 2008/09:140 Ett användbart försvar - försvarspolitisk proposition)

Sedan Sveriges medlemskap i EU har fokus för internationellt deltagande och samverkan gradvis flyttats från FN-högkvarteret i New York till Bryssel och EU. Utöver Sverige och dess närområde har därför Europa och dess närområde ökat i betydelse. Inte minst innebär solidaritetsprincipen i Lissabonfördraget en mindre revolution svensk säkerhetspolitik. Den svenska tolkningen av fördraget innebär att:

Sverige kommer inte att förhålla sig passivt om en katastrof eller ett angrepp skulle drabba ett annat medlemsland eller nordiskt land. Vi förväntar oss att dessa länder agerar på samma sätt om Sverige drabbas. Sverige bör därför ha förmågan att kunna ge och ta emot militärt stöd. Målet för det militära försvaret ska vara att enskilt och tillsammans med andra, inom och utom landet, försvara Sverige och främja vår säkerhet.

Internationell terrorism och potentiella asymmetriska hot mot Sverige och västvärlden innebär emellertid att vår säkerhetspolitiska intressesfär utökas till att omfatta hela världen. Även från svenskt håll har insatsen i Afghanistan motiverats med att svensk säkerhet försvaras genom att bekämpa terrorism och extremism på bortaplan. Även om denna retorik inte verkar ha haft särskilt stort genomslag i Sverige är det ett tydligt tecken på en mer global och holistisk bild av nationell säkerhet. Slutsatsen är att svenska intressen är helt avgörande för om och hur Sverige deltar i en konflikt. Konflikters geografi är fortfarande av betydelse för att definiera svenska intressen men i allt större utsträckning kompletteras detta med en Sveriges säkerhetspolitik som är global och som innehåller sakpolitiska snarare än geografiska intressen. Denna utveckling har redan påverkat Försvarsmaktens uppgifter och förmågekrav och kommer så göra i ökad utsträckning i framtiden.

5.3 Nivåer av intressen och deras konsekvenser

Begreppet intresse är brett och behöver förklaras för att kunna operationaliseras till något användbart i planeringsprocesser. Inte minst är intressen av olika grad av betydelse för aktörer. I 2006 års arbete med PerP gjordes en användbar distinktion mellan vitala svenska intressen och värdeintressen där exempelvis territoriell integritet och ekonomisk säkerhet ingick i de vitala intressena och där de värdebaserade intressena omfattade internationell fred och säkerhet och efterlevnad av universella normer. Även om dessa intressen flutit ihop något så är det tydligt att en betydelseranking kan göras mellan olika nationella intressen. Syftet med detta avsnitt är inte att täcka in och rangordna alla svenska intressen och förklara vad de innebär, utan att med utgångspunkt i 2006 års arbete tydliggöra och diskutera olika typer av intressen för att underlätta operationaliseringen av intressebegreppet i skapandet av scenarier.

Utöver vitala intressen och värdeintressen har denna studie talat om ”absoluta intressen” – intressen som på grund av deras natur eller på grund av medvetna val är orubbliga. Ett folks överlevnad är ett absolut intresse för det hotade folket på grund av intressets natur medan svensk policy om att aldrig kapitulera vid eventuell invasion under kalla kriget var ett politisk

val – om än orubbligt i dess intresseformulering. För många diktatorer är deras maktposition också ett absolut intresse på grund av de konsekvenser som väntar om deras position förloras. Detta skapar tre olika kategorier av intressen som alla påverkar aktörers agerande under konflikt. Notera att listorna kan göras betydligt längre och att dessa endast utgör exempel:

Absoluta intressen	Vitala intressen	Värdeintressen
Överlevnad	Territoriell integritet	Internationell fred & säkerhet
”Aldrig kapitulera”	Social och politisk säkerhet	Demokratisering
Diktators maktposition	Ekonomisk säkerhet	Ekonomisk utveckling/ fattigdomsbekämpning
Ideologisk eller religiös position	Internationellt politiskt inflytande*	Humanitär hjälp
		Stöd för mänskliga rättigheter

*Kan möjligen nedgraderas till ett värdeintresse.

Den pågående konflikten i Afghanistan belyser hur olika aktörers intressen påverkar deras agerande i konflikten. För svensk del finns ett svagt vitalt intresse kopplat till insatsen – internationellt politiskt inflytande. Genom den svenska insatsen kan vi uppfattas som en trovärdig internationell aktör och god allierad till USA i kriget mot terrorismen. Även om små retoriska försök har gjorts för att koppla kriget mot terrorismen till svensk säkerhet är inga andra vitala intressen involverade. Däremot finns flera olika värdeintressen i upprätthållande av internationell säkerhet, bidrag till demokratisering, jämställdhet, ekonomisk utveckling och respekt för mänskliga rättigheter. De många altruistiska värdeintressena, i kombination med att det ”fulare” vitala intresset inte är särskilt tydligt uttalat, gör också att det svenska bidraget till ISAF fram till valkampanjen 2010 närmast setts som självklart inom alla politiska partier. Bristen på vitala eller absoluta intressen gör dock att ett mer substantiellt bidrag är otänkbart. En begränsad styrka i ett lugn område till stöd för civila återuppbyggnadsprocesser framstår därmed som en logisk kompromiss. Samma sak gällde EUFOR Tchad – ett land där Sverige av tradition inte hade några som helst intressen.

För Talibanerna i Afghanistan handlar emellertid konflikten om absoluta intressen i både maktpolitisk och ideologisk/religiös mening. De använder därför alla till buds stående medel och metoder för att uppnå sina mål. Förluster och tid spelar mindre roll annat än för deras

momentana förmåga – de ger sig inte förrän de uppnått sina mål och kommer ständigt att söka nya vägar för att bekämpa den internationella koalitionen. En asymmetri har därmed uppstått av både militära resurser och intressen och resultatet blir en irreguljär/asymmetrisk konflikt vilken kan ändra karaktär allt eftersom aktörernas förmågor förändras, till exempel genom västerländsk urdragning eller ökad rekrytering inom Talibanerna. Givet Talibanernas begränsade militära förmåga i nuläget är irreguljära och okonventionella metoder en minst lika logisk följd som det begränsade svenska bidraget till ISAF.

6. Två exempel på användning av modellen som redskap inom FM

Syftet med detta avsnitt är inte att skapa färdiga scenarier eller att föregå Försvarets egen strategiska planeringsprocess. Istället söker avsnittet att relativt skissartat visa hur kategoriseringsmodellen kan användas för fortsatt scenario- och planeringsarbete. Det centrala i denna studie har varit att skapa kategorier som har potential att påverka behovet av svensk militär förmåga på olika sätt. Inom kategorin reguljär/symmetrisk konflikt finns en mycket lång tradition av scenariobyggnad och resulterande förmågekrav. Det finns därmed ingen anledning för denna studie att skissa på ett exempel inom denna kategori. Istället exemplifieras två andra kategorier – irreguljär/asymmetrisk konflikt och reguljär/asymmetrisk konflikt

6.1 Irreguljär/asymmetrisk konflikt

Kategorin irreguljär/asymmetrisk konflikt innebär med största sannolikhet svenskt deltagande i en internationell insats av typen komplex fredfrämjande insats eller ”upprorsmotverkan”. Utöver att det svenska bidraget kommer att vara en delmängd i en internationell insats kommer den militära våldsanvändningen vara en delmängd i en holistisk insats som omfattar både militära, ekonomiska och diplomatiska resurser. Fienden är en eller flera betydligt svagare aktörer med starka intressen vilket innebär en tydlig asymmetri i förmågor, intressen och metoder. Fiender kommer därför använda irreguljära metoder för att skapa så stor verkan som möjligt med små resurser.

Att finna en lämplig roll för svenska förband blir en stor del av utmaningen för att göra nytta i insatsområdet. Den utspridda deployeringsstruktur som ofta kännetecknar dessa insatser innebär emellertid ändå ett mycket brett register av aktiviteter för svenska förband och en begränsad möjlighet till specialisering. De förmågor som krävs måste därför täcka in hela konfliktskalan och även omfatta förmågor bortom de traditionellt militära – diplomati,

förhandling, humanitärt arbete och utvecklingspolitik. Dessutom krävs en rad kulturbetingade kompetenser för att agera på ett sätt som skapar legitimitet för insatsen.

Detta medför krav på expeditionära förband med mycket bred förmåga. En central aspekt i insatsområdet blir flexibilitet då det ständigt kommer att krävas nya arbetssätt för att möta nya uppgifter och en föränderlig fiende som söker svagheter i vårt agerande och vår organisation. Detta innebär krav på hög professionalitet och samövning. Tillfälligt sammansatta förband med kort insatsspecifik utbildning är inte nog. Färdiga insatsbataljoner eller battle groups som arbetar och lever ihop under några års tid är att föredra för att utveckla den professionalism och flexibilitet som krävs för att lösa komplexa uppgifter. Ett rekryterings- och bemanningssystem som tillåter kontinuerligt sammansatta förband är därför nödvändigt. Den expeditionära naturen på dessa insatser kräver logistik som inte bara tillgodose snabb deployering av insatsförband med materiel för hela konfliktskalan. Det krävs också snabba upphandlingsvägar för att tillgodose nya behov snabbt då konfliktens karaktär eller uppgifterna förändras.

Slutligen innebär internationella insatser på stor distans att inga centrala svenska intressen är hotade. Låg acceptans för förluster, eller svenskt våld mot ”civila” är därför sannolikt. Dels innebär detta ett krav på sjukvårdskedjor som av hemmaopinionen anses optimerade – oavsett om det rör sig om internationella förmågor eller svenska. Som fallet Afghanistan visar är det emellertid troligt att krav på svenska sjukvårdsresurser - främst helikoptrar - finns för att maximera insatsens legitimitet hos hemmaopinionen. Dels ställs även krav på återhållsamhet i våldsanvändningen till en grad som taktiskt sett kan vara långt ifrån optimalt i insatsområdet. Förmåga till balansgång och politisk fingertoppskänsla kommer att vara avgörande för att möta dessa motsägelsefulla krav.

6.2 Reguljär/asymmetrisk konflikt

Här kan två i grunden olika scenarior skapas. Ett för krishantering i närområdet och ett för en internationell intervention i en motvillig stats interna angelägenheter. I närområdet kan konflikter i relation till naturtillgångar i Arktis eller kraftigt ökad spänning mellan Ryssland och ett av våra baltiska grannländer medföra olika typer av krav på Sverige. Dels ett grundläggande krav på Sverige som en trovärdig säkerhetspolitisk aktör i regionen – någonting att hålla sig i när det blåser. Dels som insatsstyrka för snabb krishantering och stabilisering. För detta krävs dels en välutbildad, välutrustad och insatsberedd Försvarsmakt

som generellt och över tid skapar respekt inom Norden och i regionen genom att betraktas som en trovärdig säkerhetsaktör. Dels ställs krav på expeditionär förmåga inom samtliga försvarsgrenar. Stabiliserande insatser i Arktis kan kräva krav på både marin och luftinsatsförmåga. Det kan också komma att medföra krav på strategisk transport av trovärdiga förband utrustade för reguljär krigföring. Detta innebär dels att svenska insatsförband även måste skapas för reguljär krigföring, troligen på nivån förstärkt brigad, och att dessa förband skall kunna förflyttas inom regionen.

Vid en internationell intervention i en så kallad ”rouge state” är det sannolikt att invasionsfasen kännetecknas av reguljär/asymmetrisk krigföring men att den övergår till irreguljär krigföring då fiendens huvudförband är slagna eller försvunnit likt den irakiska armén 2003. Möjligen kan konflikten redan från början beskrivas som hybridkrigföring då en blandning av metoder och aktörer kan förekomma redan inledningsvis. Invasionen av Afghanistan 2001 är ett exempel på detta. Har fienden absoluta intressen – vilket är mycket möjligt då det rör sig om en regims, diktators eller partis överlevnad eller maktposition – kommer irreguljära metoder ta vid då de konventionella slagen är över. Scenariot övergår då i irreguljär/asymmetrisk krigföring som beskrivits ovan. Slutsatsen av resonemanget är återigen att en väldig bredd av förmågor kommer att krävas av svenska förband. Att konflikten ändrar karaktär och innehåller hybridformer ställer återigen krav på flexibilitet för att hantera det som kallas ”three block warfare”.

7. Slutord - användbarhet

Att kategorisera och namnge möjliga framtida konflikter syftar till att mentalt förbereda sig på olika alternativ och därmed ge organisationen möjlighet att anpassa sin förmåga att hantera de olika utmaningar som dessa konfliktkategorier kan tänkas medföra. I den här studien noteras att begrepp är centrala då de har dubbla roller. De är analytiska instrument för att förenkla, strukturera och förstå verkligheten. Begrepp är dock inte bara analytiska avbilder av verkligheten, de har även en konstruktivistisk roll – de formar vår verklighetsuppfattning. Detta innebär att de definitioner och begrepp vi använder på konflikter kommer att forma vår uppfattning och förståelse av insatsen. Den stora utmaningen är därmed att skapa kategorier som inte förenklar eller försvårar verkligheten utan som hjälper oss att fokusera på de mest centrala aspekterna i framtida konflikter – de faktorer som påverkar krav på Försvarsmaktens förmåga, utrustning och organisation. Nyckelordet är användbarhet och om inte modellerna hjälper oss till större förståelse eller bättre strategisk planering är de meningslösa.

Baserat på en generell diskussion om drivkrafter för framtida konflikter och en genomgång av existerande begrepp för att kategorisera konflikter så har en relativt enkel modell skapats i denna studie. En fyrfältare har skapats baserad på två variabler som påverkar konfliktens karaktär:

1. Militär förmåga (Från låg till hög förmåga)
2. Relativ förmåga i förhållande till motpart (Symmetri eller asymmetri av förmåga)

Dessa variabler skapar fyra kategorier av konflikter (reguljär/symmetrisk, reguljär/asymmetrisk, irreguljär/symmetrisk och irreguljär/asymmetrisk) och hybridkrigföring som en viktig mellankategori. Hybridkrigföring beskrivs som en kombination av traditionell krigföring, blandat med terrorism, andra asymmetriska hot och upprorsverksamhet.

Analysen har tryckt på vikten av förståelse för att konflikter inte är statiska utan att konflikters karaktär kan ändras på flera olika sätt. Därför har studien även diskuterat ett antal tänkbara rörelser mellan modellens fem fält. Aktörernas intressen är utöver detta avgörande för förändringsbenägenheten i konflikter, då motgångar för aktörer med absoluta mål kommer leda till metodförändringar vilket i sin tur förändrar konfliktens karaktär.

De exempel på hur modellen kan användas inom FM för strategisk planering och framtagande av typscenarior skapade trots den skissartade former ett par intressanta inriktningar. Trots att territoriella hot mot Sverige inte diskuterades framkom det med tydlighet att det kommer krävas en mycket stor bredd av förmågor för svenska förband, en kraftfull och expeditionär Försvarsmakt som med trovärdighet kan agera utmed hela konfliktskalan – på hemmaplan, i närområdet och internationellt. Flexibilitet och anpassningsförmåga är dessutom central ledord för att kunna följa med i framtida konflikters karaktärsförändringar. Statiska militära organisationer tillhör det förflutna.

